

setembre 2016

rehabilitació.cat

butlletí trimestral de serveis penitenciaris

Contingut

- Avaluació del Pla funcional del Centre Penitenciari Brians 2 1
- Parlem amb Amand Calderó 3
- Què fem fora dels centres 4
- Flaixos informatius 5

Avaluació del Pla funcional del Centre Penitenciari Brians 2

Vegeu el vídeo

Reinventar-se per ser més eficients

El Pla funcional de Brians 2, iniciat el juny de 2014, va comportar un reajustament a les noves necessitats socials i de la població interna. Ara, l'organització de les unitats residencials prioritza els itineraris de rehabilitació dels interns per sobre del nivell d'adaptació a la normativa de règim interior del centre.

S'han establert cinc grans àrees d'intervenció: l'àrea d'avaluació i de delictes de trànsit; l'àrea estàndard, per a interns que no necessiten una intervenció especialitzada; l'àrea especialitzada en el tractament de les drogodependències; l'àrea especialitzada en el tractament de la violència (contra les persones, de gènere i delictes sexuals), i el departament d'atenció especialitzada per a interns amb perfil reincident i que necessiten una intervenció específica en el tram final del compliment de la condemna.

La rehabilitació dels interns s'afavoreix si s'aconsegueix crear al centre penitenciari un clima de convivència, pel que fa a normes, valors, hàbits i interacció, similar al de qualsevol col·lectiu social normalitzat. Partint d'aquesta premissa, s'ha dissenyat un seguit de mesures i actuacions que permetin assolir els objectius següents:

- Millorar el clima ambiental.
- Reduir la conflictivitat global.
- Facilitar la reubicació dels interns per qüestions de seguretat.
- Rebaixar la pressió que exerceixen els interns als que surten de permís, especialment perquè entrin al centre substàncies prohibides.
- Implantar un model de classificació

interior basat en els itineraris que segueixen els interns.

- Ajustar els temps i els continguts dels programes de rehabilitació al Programa marc d'organització de les activitats del centre.
- Uniformitzar les franges d'intervenció de totes les activitats.
- Planificar l'oferta d'activitats de rehabilitació segons els programes individuals de tractament.
- Intervenir el mínim necessari, d'acord amb els nivells de risc.
- Distribuir més equitativament les càrregues de treball dels equips multidisciplinaris.
- Compensar l'ocupació dels mòduls de

Els professionals penitenciaris han de tendir a assolir els objectius i a millorar-los per mitjà de l'avaluació contínua

Per al curs 2016/17, que s'iniciarà al setembre, està previst dur a terme diferents actuacions, com ara:

1. Implantació progressiva del programa AProPa't (cogestió de les activitats socioeducatives transversals entre els professionals de tots els àmbits, els interns i les entitats externes).
2. Aplicació d'un sistema d'avaluació de les activitats dels interns amb la introducció de fets positius, la gestió i notificació dels nivells i els guanys obtinguts, per motivar-los a l'automillora.
3. Prova pilot d'extracció de dades dels programes de tractament individualitzat segons les unitats residencials, amb vista a utilitzar-les per a la programació d'activitats grupals de rehabilitació.
4. Planificació anual de la totalitat de les activitats socioeducatives transversals: programació, temporalització i pressupost.

manera més uniforme.

- Estendre fórmules de participació dels interns.
- Proporcionar un entorn afavoridor de la integració als interns amb discapacitat psíquica, creant uns espais més adaptats a les seves necessitats.

Indicadors d'avaluació i resultats

Les dades globals quant a conflictivitat indiquen que el nombre d'expedients disciplinaris per faltes molt greus, continuant amb la tendència a la baixa, s'ha situat en un 14% en tot el centre respecte del curs anterior, i en un 48% respecte del primer període avaluat (2013/14). A més, s'ha constatat que el mòdul abans considerat com a més conflictiu (MR1) és ara un dels millors, al mateix temps que en els mòduls amb població amb problemes d'adaptació els incidents han baixat considerablement.

Respecte de l'ús de mitjans coercitius, que en el període 2014/15 es van reduir en un 22%, actualment han augmentat un 8%, tot i que aquesta dada no és prou rellevant per suposar que hi ha un canvi de tendència. Si parlem d'immobilitzacions, se n'ha reduït el nombre en un 10% respecte de l'anterior període, i en un 39% respecte del període inicial d'estudi.

Les regressions a règim tancat van baixar l'any passat un 24% i aquest any un 11% respecte de l'any passat. La millora es percep bàsicament en els mòduls de l'àrea estàndard.

Pel que fa a substàncies tòxiques, el nombre d'intervencions es manté gairebé idèntic en els tres períodes. En canvi, pel que fa a la quantitat de droga intervinguda, se n'ha confiscat un 47% més en relació amb el període anterior, i es nota una escalada de la cocaïna i de la marihuana.

Quant a indicadors de tractament, les dades més recents relatives a l'avaluació del risc a través de l'eina RisCanvi (risc de violència autodirigida, risc de violència intrainstitucional, risc de reincidència i risc de trencament de condemna) indiquen que han augmentat un 16% les avaluacions vigents amb RisCanvi en els darrers sis mesos. Aquesta dada ens situa a nivells similars a d'altres centres grans (68%). Alhora, on més clarament podem observar els esforços invertits és en l'increment en la confecció de programes individuals de tractament (PIT): l'any passat van augmentar un 313%, i aquest any ja s'ha produït un creixement del 31% respecte de l'anterior.

Així mateix, i d'acord amb el nou Pla funcional, s'ha fet una distribució més equànime de les càrregues de treball, adequant el temps de dedicació dels professionals als diferents processos de rehabilitació (procés d'atenció individualitzada, d'intervenció grupal, de gestió de la informació i de coordinació i reunions) i adaptant la composició dels professionals que integren cada equip.

La pràctica de l'esport facilita la socialització i la integració de les persones en risc d'exclusió

Parlem amb... Amand Calderó

Llicenciat en dret per la Universitat de Barcelona, va treballar cinc anys com a advocat de l'àmbit penal i matrimonial. Als anys noranta es va incorporar al Departament de Justícia com a cap del Servei de Rehabilitació i, posteriorment, com a subdirector d'Afers Penitenciaris. Des del 2016 és el director general de Serveis Penitenciaris.

La seva experiència en l'àmbit d'execució penal i, en concret, al capdavant dels serveis penitenciaris, es pot entendre com l'evolució d'una trajectòria professional orientada al servei públic, a la política, o té un component més vocacional?

Em considero una persona amb vocació de servei públic. Estic convençut que la qualitat de vida d'un país i dels seus ciutadans passa per tenir un bon nivell de serveis públics. Per tant, ocupar un lloc de responsabilitat política en el Govern del meu país i tenir la possibilitat de treballar al servei del sistema d'execució penal català em satisfà molt.

Quant a la rehabilitació, la presó té una missió de custòdia i compliment de penes, però també ha de ser un agent de canvi i millora de les persones internes, especialment amb vista al seu retorn a la comunitat. On s'ha de posar l'accent?

Apostem per incentivar els processos de reinserció de les persones internes, tot complint el mandat d'execució penal. És a dir, creiem en una intervenció que dinamitzi la vida en els centres penitenciaris i la normalitzi i, per tant, generi seguretat. Això s'aconsegueix, d'una banda, amb programes individuals de tractament, dissenyats per millorar les capacitats de cada intern, pal·liar-ne els dèficits i aprofundir en els motius que l'han portat a delinquir. En aquesta línia, l'organització modular i ambiental dels centres hauria d'estar configurada de manera que oferís oportunitats d'aprenentatge i incentivés la conducta prosocial.

D'altra banda, tots els professionals de l'àmbit penitenciari hem d'estar fermament compromesos en la nostra tasca, és a dir, compartir els objectius

Vegeu el vídeo de l'entrevista

Els professionals penitenciaris podem i hem de promoure el canvi dels valors i hàbits dels interns

de l'organització i, alhora, ser garants de la custòdia i la seguretat. El nostre objectiu és consolidar el model d'una intervenció integradora i integral, orientada a la reinserció, i tots hem de sumar per assolir-lo. Els professionals penitenciaris podem i hem de ser agents de canvi en l'estil de vida, els hàbits i els valors dels interns i les internes. En definitiva, volem potenciar l'esperit humanitari del sistema penitenciari. Estem convençuts que la nostra tasca té un valor social i transformador molt rellevant. Ens ho creiem profundament i no hi escatimem esforços, però també ens hem de saber explicar. Ara per ara, malgrat que el sistema penitenciari català té un bon nivell de qualitat, la funció penitenciària com a servei públic d'integració i rehabilitació social no està prou prestigiada.

En aquesta segona etapa en la direcció de les presons a Catalunya, què ha canviat més respecte de l'anterior?

Sens dubte, els nous equipaments han aportat una millor qualitat de vida per als interns i unes condicions millors

de treball i de seguretat. Això, sumat al descens de la població reclusa i l'absència de massificació, ens dona un escenari positiu per treballar en el model d'intervenció i assolir millors índexs de reinserció. Tanmateix, els perfils de la població reclusa han anat canviant, i hem de tenir els ulls ben oberts per saber donar les respostes adequades als nous reptes que es plantegen. Crec que tenim unes bones condicions per encarar aquesta nova etapa, però caldrà treballar intensament.

El que dóna sentit a la nostra feina són les persones

Què fem fora dels centres

Impressions d'una treballadora social dels serveis socials de l'àmbit d'execució penal sobre el programa de formació a professionals de tractament dels centres penitenciaris d'Algèria, en el marc del Projecte europeu de cooperació per al desenvolupament.

Al mes de juliol vaig portar a terme a l'escola de formació penitenciària de Kolea (Algèria) la primera setmana de formació del Programa d'intervenció socioeducativa amb dones, adreçat a professionals de rehabilitació que treballen amb dones, amb la idea que es pugui aplicar de manera immediata als centres penitenciaris del país.

El Programa, elaborat per Elena Martín, Noemí Núñez i Antonio Olaya, amb el suport de la Universitat de Barcelona, està estructurat en set mòduls d'intervenció, i en el disseny s'ha tingut en compte l'especificitat del context algerià, especialment pel que fa a la perspectiva de gènere.

Durant la formació vam coincidir els formadors de quatre dels cinc programes que s'han ofert a la Direcció General de l'Administració Penitenciària i de Reinserció per tractar els delictes violents, les toxicomanies, els menors i les dones, respectivament. Més endavant, es durà a terme el cinquè sobre la reincidència.

En aquesta primera setmana l'objectiu era donar una visió general del programa (justificació, marc teòric, aspectes clau de l'estructura i la seva aplicació) i de les competències generals i específiques que han de tenir els professionals responsables d'aplicar-lo. En la segona setmana de formació els continguts són més específics.

El nostre grup estava format per dinou psicòlogues (a Algèria els homes no poden intervenir als centres penitenciaris de dones), algunes de les quals, al seu torn, faran de formadores d'altres professionals de tractament. El fet que el grup estigués format només per dones ha estat clau perquè s'ha

La formació, adreçada exclusivament a dones, es va impartir a dinou psicòlogues

El fet de no haver-hi homes va permetre tractar amb naturalitat temes delicats en una societat amb jerarquitització dels gèneres

tractat sobre temes que a la societat algeriana encara són difícils d'abordar de manera natural entre homes i dones. Així, les participants han fet intervencions i dinàmiques de grup que haguessin estat impensables amb la presència de professionals del sexe masculí.

El motiu que només hi participessin psicòlogues s'explica pel fet que el tractament en els centres penitenciaris algerians es limita al vessant clínic i rarament hi intervenen equips multidisciplinaris. Tanmateix, a molts centres hi ha la figura de l'agent de reinserció, que fa alhora tasques de vigilància i de tractament. Aquests professionals també podrien participar en la posada en marxa dels programes, si bé amb la supervisió de les psicòlogues.

Les participants han estat molt satisfetes amb la formació. Fins ara coneixien a nivell teòric, de la mà de diferents experts d'Europa i Canadà, models de rehabilitació molt diversos, però volien

veure'n l'aplicabilitat. Conseqüentment, vam enfocar la formació des d'un vessant eminentment pràctic, la qual cosa va comportar un elevadíssim grau d'implicació de les participants i, en definitiva, que l'experiència dels formadors resultés gratificant i estimuladora.

La formació va ser bàsicament pràctica, partint de casos i exemples reals aportats per les participants

La formació d'adults als centres penitenciaris catalans possibiliten l'accés a diferents nivells del sistema educatiu

Flaixos informatius

L'èxit dels monitors artístics

El col·lectiu dels monitors artístics està integrat per uns 50 professionals especialitzats que imparteixen formació no reglada en el camp artístic, musical, teatral i audiovisual a les presons catalanes i faciliten eines als interns dels centres penitenciaris de Catalunya perquè coneguin totes les disciplines artístiques.

El mes d'octubre es presentarà al CaixaForum de Barcelona una gran exposició, fruit de tres anys de feina, sobre el treball artístic que es du a terme als tallers dels centres penitenciaris, que permetrà veure, mitjançant un circuit temàtic adient, les obres dels interns i la tasca desenvolupada pel monitor d'intervenció directa durant les més de 30 hores lectives setmanals.

També s'està preparant la Guia pràctica de supervivència per al monitor artístic, que, presentada a través de videotutorials, pretén donar respostes als

dubtes més freqüents sobre qüestions d'ètica i informàtica.

La formació d'adults als centres penitenciaris cofinançada amb el Fons Social Europeu

A partir del curs 2016-2017, els centres de formació d'adults dels centres penitenciaris, com la resta de centres de formació d'adults de Catalunya, participaran en el Programa operatiu de Catalunya del Fons Social Europeu (FSE) 2014-2020. I, per tal de fomentar i millorar l'accés a la formació i a l'aprenentatge permanent i obrir les perspectives laborals, els ensenyaments que possibiliten l'accés a diferents nivells del sistema educatiu (graduat d'educació secundària i preparació de proves d'accés a cicles formatius i a la universitat) i els ensenyaments transprofessionals (llengua estrangera i competències en tecnologies de la informació i la comunicació) seran cofinançats per

aquest fons europeu.

Els centres de formació d'adults amb seu penitenciària s'ocuparan del seguiment de la formació cofinançada i faran servir els models de registres del Departament d'Ensenyament.

Voluntariat d'interns del Centre Penitenciari Obert de Tarragona a Lorda

Un any més, sis interns del Centre Penitenciari Obert de Tarragona han col·laborat com a voluntaris en la visita anual al Santuari de Lorda que organitza l'Hospitalitat de la Mare de Déu de Lourdes. Aquesta experiència, d'assistència a persones discapacitades, es du a terme des de fa cinc anys, i cal destacar la sinergia que s'ha creat fruit de l'esforç i la bona voluntat per col·laborar amb aquesta entitat.

Molts interns han participat ja d'aquest voluntariat i sovint repeteixen, any rere any, malgrat que ja no tinguin cap vinculació amb el Departament ni amb les presons.